

Marie-France Daniel, Louise Lafortune,
Richard Pallascio & Pierre Sykes

MATILDAN JA TAAVETIN SEIKKAILUJA TIETEEN MAAILMASSA

Filosofinen romaani

Suomentanut Tapani Kilpeläinen

AJATTELUTAIDOT

on *niin & näin* -kirjojen uusi sarja, joka avaa filosofiset kysymykset ja elävän ajattelun kaikkien ulottuville.

Sarjassa julkaistaan erityisesti oppimateriaaleja ajattelu- ja keskustelutaitoja kehittävän kouluopetuksen tueksi. Enin osa materiaaleista soveltuu käytettäväksi lasten ja nuorten opetuksessa, mutta sarjaan sisältyy myös kaikenikäisille tarkoitettuja kirjoja, unohtamatta itseopiskelua ja filosofianharrastusta omaksi iloksi.

Sarjan aloituksena ja taustoituksena on julkaistu dialogisen ja tutkivan oppimisen sekä lasten ja nuorten filosofoinnin asiantuntijoiden näkemykset koostava *Sokrates koulussa. Itsenäisen ja yhteisöllisen ajattelun edistäminen opetuksessa (niin & näin, 2008)*.

Kirjat löydät hyvin varustetuista kirjakaupoista sekä verkosta: www.netn.fi

AJATTELUTAIDOT

niin & näin
Tampere 2009

RANSKANKIELINEN ALKUTEOS

Marie-France Daniel et al.,
Rencontre avec le Monde des Sciences. Roman philosophique
© Le Loup de Gouttière, Québec 1996

SUOMENNOS

© Tapani Kilpeläinen ja Eurooppalaisen filosofian seura ry

ISBN-NUMERO

978-952-5503-42-5

KANSI

Jenna Kunnas

TAITTO

Susanna Laurola

PAINOTYÖ

Tallinnan kirjapaino-osakeyhtiö,
Tallinna 2009

KUSTANTAJA

Eurooppalaisen filosofian seura ry / *niin & näin*

Koneen säätö on tukenut tämän kirjan kääntämistä

Kirjoittajat suosittelevat, että tämän romaanin opetustarkoituksen tukena käytettäisiin opettajille suunnattua opasta *Filosofoidaan matematiikasta ja tieteistä (niin & näin, Tampere 2009)*. Romaani ja opas tarjoavat yhdessä mahdollisuuksia aktiiviseen ja tutkivaan oppimiseen, jossa matemaattis-luonnontieteelliset ajattelutaidot kehittyvät.

KIRJOITTAJAT:

MARIE-FRANCE DANIEL,
Montréal'n yliopiston kasvatusfilosofian professori
LOUISE LAFORTUNE,
Québecin yliopiston (Trois-Rivières) matematiikan professori
RICHARD PALLASCIO,
Québecin yliopiston (Montréal) matematiikan professori
PIERRE SYKES,
Québecin yliopiston (Montréal) tutkija,
lasten filosofoinnin opettaja

**MATILDAN JA TAAVETIN
SEIKKAILUJA TIETEEN MAAILMASSA**

LUKU I

On lokakuu. Koulu on alkanut jo pari kuukautta sitten. Taavetti, Matilda, Matti, Kristian ja muut ovat eri tavalla kootuissa luokissa kuin edellisenä vuonna. Sitä saattoi tietysti odottaakin, mutta siitä huolimatta monet oppilaat ovat pettyneet ja heillä on ollut vaikeuksia sopeutua uusiin luokkatovereihinsa. Toiset oppilaat sen sijaan ovat hyvin onnellisia muutoksista. Matilda, joka on ihastunut Mattiin, on päässyt samalle luokalle tämän kanssa. Myös hyvät ystävykset Johanna ja Rosa ovat samalla luokalla heidän kanssaan. Taavetti, Tommi, Riku, Kristian ja Karoliina puolestaan ovat eri luokalla.

Kouluvuodesta on tulossa varsin yksitoikkoinen. Koulussa ei ole yhtään uutta opettajaa kiusattavana. Kirjastossa ei ole yhtään uutta kirjaa selailtavana eikä luokassa ole mitään ryhmiä odotettavissa.

Tänä aamuna, kun he olivat bussissa matkalla kouluun, Kristianin isovelji Ervin kysyi häneltä viroksi:

»Mitä mieltä olet koulusta tänä vuonna, Kristian?»

Kristianista on hauska matkustaa aamuisin kouluun veljensä kanssa. Muulloin he eivät oikeastaan ehdi juttelemaan keskenään. Kun he ovat yksin, he puhuvat sitä paitsi aina viroa, sillä Kristianin on helpompi puhua viroa kuin suomea. Hän vastaa:

»Se ei ole yhtä kivaa kuin viime vuonna. Menetin muutamia ystäviä, sekä tyttöjä että poikia, eikä luokalla ole mitään erityisiä suunnitelmia. Kaikki on pelkkää arkipäiväistä rutiinia.»

Sitten hän työntää käden hiuksiinsa kuten hänellä on tapana ja lisää:

»Mitä mieltä sinä olet, Ervin? Pidätkö sinä koulusta yhtä paljon kuin viime vuonna?»

Ervin vastaa innokkaasti:

»Vielä kysyt! Nyt on parempi kuin viime vuonna! Yläasteella on paljon vapaampaa kuin ala-asteella. Ja kun nyt olen kahdeksannella luokalla, olen jo tottunut. Ryhmäni oppilaat ovat jopa päättäneet toteuttaa tänä vuonna luonnontieteen erikoishankkeen. Tajuatko, mitä se tarkoittaa?»

»Onpa sinulla onnea!» Kristian vastaa ihailevasti.

»Sanopa muuta! Olen tosi onnekas!» vastaa Ervin ja syö omenansa loppuun. »En tiedä vielä, millaista hanketta ehdottaisin, jotta luonnontiedetunneista tulisi kiinnostavia, mutta keksin varmasti jotain.»

»Kuten esimerkiksi mitä? Onko sinulla jo ajatuksia?»

»Ensin ajattelin kutsua luokkaan astronautin. Mutta sitten tajusin, ettei yläasteelainen koskaan pystyisi vakuuttamaan astronauttia puhumaan meille. Onhan astronautti tärkeä henkilö.»

Kuultuaan veljensä ajatuksen Kristian puhkeaa hallitsemattomaan nauruun.

»Hah hah haa! En tunne ainoatakaan astronauttia, joka tulisi tapaamaan yläasteen oppilaita mieluummin kuin lähtisi matkalle avaruusaluksella! Hah hah haa! Olet ihan hassu! Eikö sinulla satu olemaan uskottavampia ideoita?»

»Ei! Ei ainoatakaan!» vastaa Ervin. »Minulta on veto täysin lopussa. En ole kiinnostunut mistään muusta. Ajatus on minulle niin tärkeä, että keskityn vain siihen enkä pysty keksimään mitään muuta.»

»Ervin-parka!» vastaa Kristian ja tukahduttaa naurunsa. »Olet aina ollut kova uneksimaan. Kuvittele NASA:n tai URSA:n johtaja kysymässä astronauteilta, kuka heistä suostuisi lykkäämään avaruusmatkaansa voidakseen käydä tapaamassa yläasteen oppilaita.»

Ervin harmistuu veljensä suhtautumisesta, sillä tavallisesti tämä ihailee hänen ajatuksiaan, suunnitelmiaan ja tekojaan.

»Älä naura, senkin idiootti! Etkö sinä tiedä, että astronautit tekevät muutakin kuin matkailevat avaruudessa? Heidän pitää tehdä tutkimuksia ja välittää tietoa suurelle yleisölle! He ovat ihan samanlaisia lääkäreitä, insinöörejä, biologeja ja työntekijöitä kuin kaikki muutkin. Heillä vain on erilainen työympäristö!»

Bussi on täynnä matkustajia ja pojat alkavat puhua turhan kovalla äänellä. Jotkut matkustajista kääntyvät katsomaan heitä. Se rauhoittaa Kristianin naurun ja saa Ervinin puhumaan hiljempaa.

Kristian venyttää kaulaansa ja yrittää nähdä ihmisten päiden yli, mille pysäkillä juuri tultiin.

»Me jäämme pois seuraavalla, hän sanoo hiljaa veljelleen.»

Kun Kristian suuntaa bussin ovelle, häntä kaduttaa että hän pilkkasi veljensä ajatusta, eritoten siksi, että se oli Ervinille niin tärkeä. Heti kun hän on päässyt ulos bussista, hän kääntyy katsomaan Erviniä.

»Ervin, minulla saattaa olla sinulle ajatus.»

»Anna tulla, minä kuuntelen», Ervin vastaa epäileväisenä.

Kun he kävelevät kohti koulun ovea, Kristian kertoo lisää yksityiskohtia.

»Entä jos yrittäisit tehdä luokkasi oppilaat kuuluisiksi sen sijaan että yrittäisit saada kuuluisuuden tulemaan kouluun?»

»Mitä sinä tarkoitat?»

»Katsohan», Kristian jatkaa, »meidän luokalla ollaan sitä mieltä, että matikka on tänä vuonna tosi ankeaa. Minusta tuntuu, että jos vaikeita asioita opettaisivat vain vähän meitä vanhemmat ihmiset, he käyttäisivät varmasti helpompia sanoja. Heidän opetusmenetelmänsä olisivat ehkä kiinnostavampia kuin niillä opettajilla, jotka eivät ole itse olleet koulussa vuosien.»

Ervin on täysin järkyttynyt. Hän katsoo veljeään ja avaa suunsa puhuakseen, muttei saa sanaakaan suustaan. Muutaman sekunnin kuluttua hän saa sanotuksi:

»Kristian, minun tehtäväni on keksiä yläasteelaisille jotakin kiinnostavaa, ei hankkia heille lisäpuuhaa!»

Kristian ei vastaa. Hän on nimittäin pettynyt, koska Ervin hylkää hänen ajatuksensa niin suoraan. Hän avaa koulun pääoven.

Ervin syöksyy juosten rappusiin, jotka johtavat koulun toiseen siipeen. Siellä ovat »isot» eli seitsemännen, kahdeksannen ja yhdeksännen luokan oppilaat.

* * *

Portaiden juurella Kristian miettii, että vanhat aina väheksyvät nuoria, vaikka nuorilla on kykyjä joita vanhat eivät osaa aavistaakaan. Samalla hetkellä joku lyö häntä kovaa selkään.

»Moi, Kristian!» sanoo Taavetti leveästi hymyillen.

»Tere», Kristian vastaa hajamielisenä. Mutta tajutessaan puhuvansa viroa hän havahtuu: »Öö... Moi, Taavetti.»

»Mitä kuuluu?» Taavetti kysyy, jatkaa kävelemistä ja vetää toverinsa käsivarresta mukaansa. »Näytät hajamieliseltä.»

Avatessaan luokan oven Kristian vastaa:

»Pyh, ei se mitään ole. En vain saa erästä ideaa päästäni, siinä kaikki. Kerron siitä joskus.»

Luokassa Taavetti ja Kristian huomaavat yllätyksekseen, ettei heidän opettajansa Reijo ole paikalla. Luokan edessä seisoo tuntematon mies.

»Hyvää päivää, hyvät ystävät. Olen uusi opettajanne Pekka.»

Nähdessään oppilaiden levottomat katseet Pekka jatkaa:

»Minulle kerrottiin, että Reijo joutuu olemaan poissa muutama päivän ajan. Hänelle on sattunut pieni onnettomuus, ymmärtääkseni murtuma. Toivon, että...»

Luokan oppilaat eivät enää kuuntele. He alkavat supista keskenään. Jotkut vitsailevat ja odottavat hyviä aikoja, toiset taas nyrpistävät nenäänsä.

»Voi ei! Ei sijaisopettajaa!»

Jotkut oppilaista taas huolestuvat sairaan opettajansa puolesta.

»Milloin Reijo tulee takaisin? Voidaanko me käydä tapamassa häntä?»

Sijaisopettaja tuntuu tottuneen tällaisiin reaktioihin. Hän ei lannistu. Rauhallisesti ja hymyillen hän sanoo luokalle:

»Jos haluatte, voimme aloittaa päivän piirtämällä Reijolle *parane pian* -kortin. Mitä mieltä olette?»

Koska kukaan ei vastaa, Pekka olettaa, että oppilaat suostuvat.

»No, miten menetellään?»

Kukaan ei vastaa.

Pekka odottaa sanomatta mitään.

Lopulta Taavetti ehdottaa:

»Ehkä me voisimme muodostaa muutaman ryhmän. Jokainen ryhmä voisi piirtää kortin, jonka sitten veisimme Reijolle itse.»

»Hyvä ajatus!» huudahtaa Karoliina. »Me voisimme jakaa tehtävät. Jokaisessa ryhmässä yksi oppilas voi esimerkiksi hakea tarvikkeet kuvaamataitoluokasta, toinen leikata paperin...»

Riku keskeyttää Karoliinan.

»...kolmas oppilas voi kirjoittaa viestin tervehdykseksi ja neljäs...»

Huomatessaan, että luokka innostuu hänen ajatuksestaan, Taavetti ottaa johdon. Hän ei piittaa, vaikka Riku ei edes ehdi sanoa lausettaan loppuun.

»Joku hyvä piirtäjä voi kiertää jokaisessa ryhmässä ja piirtää jokaiseen korttiin kuvan ja...»

Nähdessään oppilaiden innostuksen Pekka kohottaa kätensä ja sanoo:

»Hyvä on, tehdään niin! Ajatus taitaa olla kaikkien mielestä hyvä. Te tunnette omat taitonne paremmin kuin minä, joten saatte itse muodostaa ryhmät ja jakaa tehtävät.»

Hetken pohdittuaan hän lisää:

»Pitäkää kuitenkin huolta siitä, että vahvuudet ja heikkoudet jakaantuvat tasaisesti. Jokaisessa ryhmässä tulee olla hyvä piirtäjä, hyvä suunnittelija, hyvä kirjoittaja, joku, joka on hyvä matematiikassa...»

Pekan viimeiset sanat hukkuvat toisiinsa törmäilevien pulpettien ja tuolien ääniin, kun oppilaat alkavat siirrellä niitä.

»Voi luoja!» Pekka huokaisee itsekseen. »Toivottavasti en joudu katumaan päätöstäni. Toivottavasti oppilaat todella osavat tehdä yhteistyötä keskenään.»

LUKU 2

Matilda tarttuu välinpitämättömästi matematiikanvihkoonsa. Hän teeskentelee, ettei hän kiinnitä huomiota siihen, mitä hänen opettajansa Linda sanoo. Siitä huolimatta hän pitää korvansa auki. Linda on juuri muodostamassa pareja seuraavia matematiikantunteja varten, ja Matilda pelkää jäävänsä yksin. Tai vielä pahempaa: että hän joutuisi yhteen jonkun sellaisen kanssa, joka nauraa hänelle, koska hän on matikassa *pinko* tai sitten laiskottelee hänen siivellään.

Luokassa aletaan siirrellä pulpetteja. Melkein kaikilla oppilailla on jo toveri.

Matilda huolestuu. Hän ajattelee:

»Entä jos jään matematiikassa aivan yksin?»

Kyyneleet silmissä hän kohottaa katseensa kohti Lindaa. Juuri sillä hetkellä hän kuulee:

»Matilda, sinun toverisi on...»

Pulpettien ja tuolien melu on kasvanut entistä kovemmaksi, joten Matilda ei kuule työparinsa nimeä. Hän katsoo ympärilleen nähdäkseen kuka on vapaa.

Lopulta hänen katseensa osuu Mattiin. Matti on hänen veljensä ystävä ja Matilda on unelmoinut hänestä kuukausia.

Lähestyessään tämän pulpettia Matti sanoo Matildalle:

»Meidän kai on pakko tehdä työtä yhdessä jonkin aikaa.»

Matilda on hulluna ilosta! Hän ei voi uskoa silmiään: hän joutuu tekemään töitä Matin kanssa. Mikä ihana sattuma!